

ШЕВЧЕНКО Д.І.

аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: 1shevadin1@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА ПРИКЛАДІ ЛИМАНСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті представлені методичні особливості оцінки фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Адміністративно-територіальна реформа триває вже більше 2 років і за цей час створено 665 об'єднаних територіальних громад. Але опубліковані статистичні дані показують, що існують значні диспропорції у фінансовій спроможності новоутворених громад. До того ж, треба розуміти, що об'єдналися найбільш ініціативні та розвинені, і вони в кінцевому рахунку отримують більші преференції від держави, ніж ті, що об'єднуються останніми. Міністерством регіонального розвитку була розроблена методика формування спроможних територіальних громад, яка носить рекомендаційний характер і не дає відповіді на питання як здійснити об'єднання з точки зору економічної та фінансової ефективності. Проведено аналіз даних 366 створених об'єднаних територіальних громад. Обґрунтовано важливість врахування фінансової спроможності при визначенні конфігурацій об'єднаних територіальних громад. Визначено фінансову спроможність 3 майбутніх територіальних громад Лиманського району Одеської області.

Ключові слова: фінансова спроможність, місцевий бюджет, адміністративно-територіальна реформа, об'єднання громад, децентралізація

SHEVCHENKO D.I.

Postgraduate

Institute Of Market Problems And Economic&Ecological Research of the

National Academy Of Sciences Of Ukraine

Frantsuzskiy Boulevard, 29, Odessa, Ukraine

E-mail: 1shevadin1@gmail.com

METHODICAL FEATURES OF FINANCIAL CAPABILITY ASSESSMENT OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES BY THE EXAMPLE OF THE LYMAN DISTRICT OF THE ODESA REGION

The article presents the methodical features of financial capability assessment of the united territorial communities by the example of the Lyman district of the Odesa region. The administrative-territorial reform has been lasting over 2 years, and during this period, 665 united territorial communities is created. In 614 of them the first elections has been designated already, 51 are still in line. 366 communities have first financial results, which can be estimated. The Financial Monitoring Unit of the Central Office of Reforms states in its reports that there is a pattern between population size and financial capability of united territorial community. and the lowest financial capacity indicators are typical for most small communities, except those in which budget-generating enterprises and powerful enterprises of the real sector of the economy are located. But correlation analysis shows that this is not the case. Published statistics shows that there are significant imbalances in the financial capability of emerged communities. In addition, one must understand that those, who are most proactive and developed has united, and they will ultimately receive more preferences from the state than those who will unite latter. The Ministry of Regional Development has developed a methodology for the formation of capable territorial communities, which plays recommended role and does not answer the question of how to implement the association in terms of economic and financial efficiency. The paper contains the analysis of 366 united territorial communities. The importance of taking into account financial capacity to define configurations of the united territorial communities is substantiated. The financial capacity of the three future territorial communities of the Liman district of the Odessa region is determined.

Keywords: financial capacity, local budget, administrative-territorial reform, community association, decentralization

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Адміністративно-територіальна реформа триває вже більше 2 років і за цей час створено 665 об'єднаних територіальних громад. Але опубліковані статистичні дані показують, що існують значні диспропорції у фінансовій спроможності новоутворених громад. До того ж, треба розуміти, що об'єдналися найбільш ініціативні та розвинені, і вони в кінцевому рахунку отримують більші преференції від держави, ніж ті, що об'єднуються останніми. Міністерством регіонального розвитку була розроблена методика формування спроможних територіальних громад, яка носить рекомендаційний характер і не дає відповіді на питання як здійснити об'єднання з точки зору економічної та фінансової ефективності.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідженням фінансової спроможності присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема, І. Вахович, Г. Возняк, Ю. Ганушак, Я. Казюк, О. Кириленко, І. Коліушко, Ю. Петрушенко, І. Сторонянської, А. Ткачука та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання методичних підходів оцінки фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад є ключовим для визначення конфігурацій останніх. Цьому питанню має бути приділено значно більше уваги.

Формулювання цілей дослідження. Показати методичні особливості оцінки фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад та важливість врахування такої оцінки при визначенні конфігурацій об'єднаних територіальних громад. Проаналізувати фінансову спроможність 366 вже створених громад в Україні та трьох об'єднаних територіальних громад, які будуть створені в Лиманському районі Одеської області.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Спроможність територіальної громади представляє собою здатність за допомогою бюджету забезпечувати радою громади виконання своїх функцій та здійснення сталого розвитку території, на якій вона розташовується. Фінансова спроможність є частиною економічної спроможності громади, яка означає здатність громади за допомогою наявних ресурсів забезпечити своє існування. Щодо оцінки фінансової спроможності територіальних громад, то її легше оцінити, адже вона стосується лише місцевого бюджету.

Згідно з методикою формування спроможних територіальних громад, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214[4], спроможна територіальна громада - територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

На даний момент в Україні створено 665 спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ). В 614 з них вже відбулись, а в 51 призначені перші вибори[3]. 366 громад існують вже достатній час, щоб можна було б оцінити перші фінансові результати.

Група фінансового моніторингу Центрального офісу реформ здійснила оцінку фінансової спроможності 366-ти ОТГ[2] на підставі результатів моніторингу виконання місцевих бюджетів за перше півріччя 2017 року за 4 основними показниками:

- I власні доходи на 1-го мешканця;
- II рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах);
- III питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів з державного бюджету);
- IV капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з державного бюджету).

На підставі зазначених показників сформовано загальний рейтинг ОТГ.

На основі даних, представлених Визирською сільською радою та Фінансовим управлінням Лиманської райдержадміністрації до рейтингу 366 ОТГ було включено Визирську (Визирська сільська рада, Любопільська сільська рада, Сичавська сільська рада, Новобілярська селищна рада, Першотравнева сільська рада), Курісовську (Курісовська сільська рада, Новомиколаївська сільська рада, Сербківська сільська рада, Каїрська сільська рада, Трояндівська сільська рада) та Доброславську (Доброславська селищна рада, Калинівська сільська рада, Кордонська сільська рада, Дмитрівська сільська рада, Кремидівська сільська рада, Шомполівська сільська рада) майбутні об'єднані територіальні громади (табл. 1, 2, 3) у конфігураціях, актуальних станом на жовтень 2017 року (рис.1, 2, 3).

Рис. 1 Визирська об'єднана територіальна громада (Актуальний варіант об'єднання станом на жовтень 2017 року)

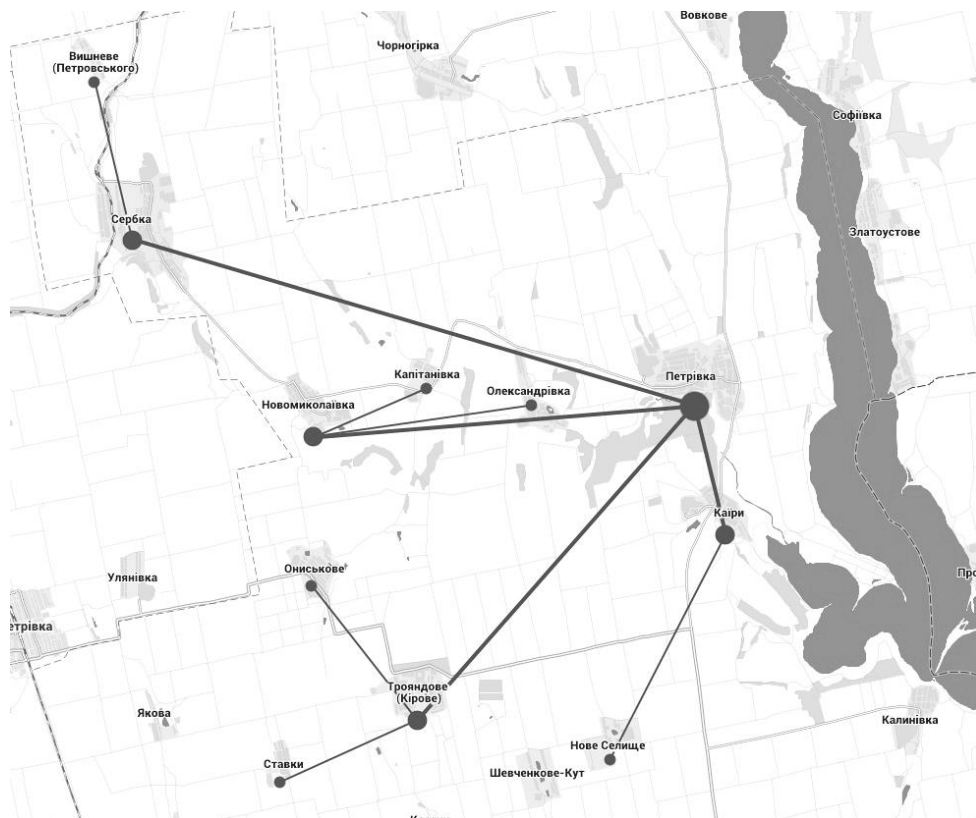

Рис. 2 Курісовська (Петрівська) об'єднана територіальна громада (Актуальний варіант об'єднання станом на жовтень 2017 року)

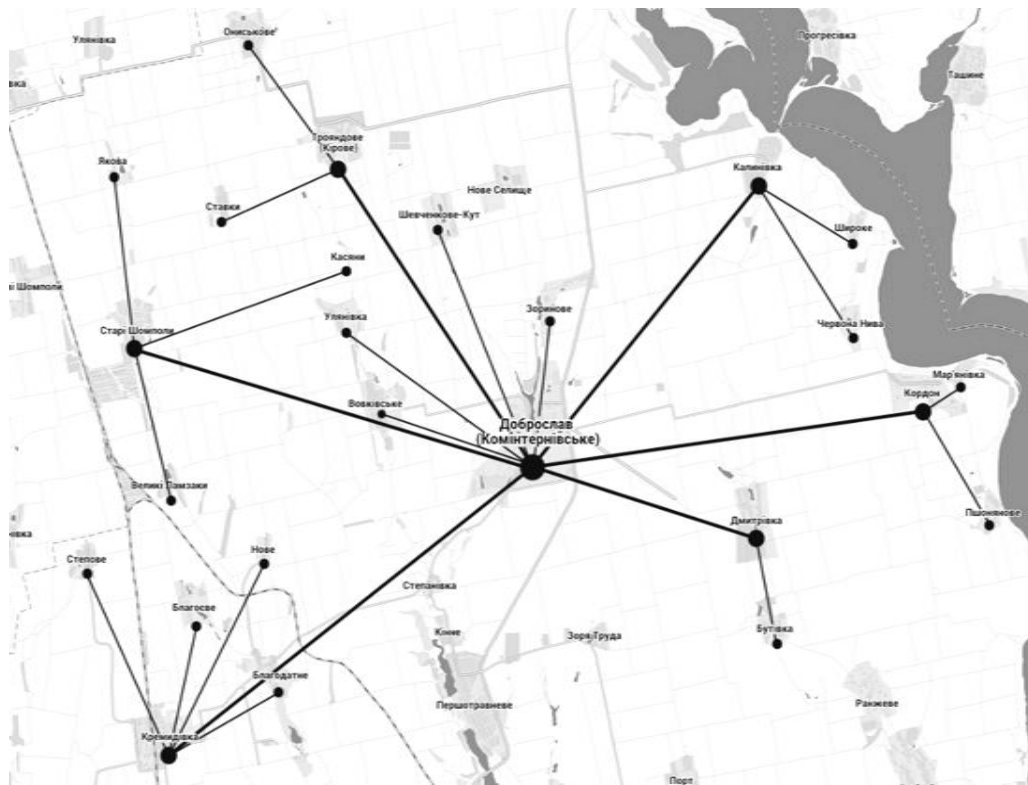

Рис. 3 Доброславська(Комінтернівська) об'єднана територіальна громада (Актуальний варіант об'єднання станом на жовтень 2017 року)

Таблиця 1

Оцінка фінансової спроможності ОТГ за I півріччя 2017 року

Загальний рейтинг	Назва ОТГ	Чисельність населення на 01.01.2016 (тис. ос.)	Власні доходи на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (грн./ос.)	Рейтинг	Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у %)	Рейтинг	Капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з держбюджету) (грн./ос.)	Рейтинг	Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів) (%)	Рейтинг
1	Слобожанська	14.5	8925.9	1	-15.5%	9	1702.9	5	4.5%	2
2	Богданівська	7.0	5593.6	4	-25.8%	5	2316.8	3	11.3%	25
3	Шахівська	3.0	6457.9	2	-2.6%	31	2064.1	4	8.6%	11
4	Вербківська	7.6	5608.7	3	-29.4%	2	1108.1	9	12.5%	38
5	Шишацька	15.1	2895.5	13	-3.1%	28	3559.1	2	10.0%	16
6	Визирська*	11.5	4261.5	7	-28.3%	3	1072	10	12.7%	40
7	Ушомирська	6.5	3975.7	8	-0.9%	42	1191.6	8	8.0%	7
8	Розсошанська	4.9	2742.2	14	-2.2%	33	1617.4	6	10.1%	17
9	Глобинська	15.2	3341.6	11	-8.3%	18	690.3	22	13.0%	44
10	Ново-олександрівська	11.2	3340.1	12	0.0%	50	515.1	39	7.6%	6
11	Тячівська	19.6	1965.9	35	0.0%	50	850.9	13	9.8%	14

*IV показник був визначений шляхом складання витрат на утримання апарату управління всіх сільських та селищної рад, які будуть входити до Vizirської об'єднаної громади (хоча в селищних радах залишаться лише

старости, штат об'єднаної територіальної громади буде розширений, тому в показник не вносились поправочні коефіцієнти).

Таблиця 2

Оцінка фінансової спроможності ОТГ за I півріччя 2017 року

Загальний рейтинг	Назва ОТГ	Чисельність населення на 01.01.2016 (тис. ос.)	Власні доходи на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (грн. на ос.)	Рейтинг	Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/ реверсної дотації у доходах) (%)	Рейтинг	Капітальні видатки на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (без субвенцій з держбюджету)	Рейтинг	Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів)	Рейтинг
128	Клепачівська	2.8	1533.0	82	0.0%	50	239.6	88	39.6%	321
129	Шегинівська	5.5	1415.0	100	13.3%	171	173.0	118	20.9%	155
130	Скориківська	4.0	1227.6	141	3.2%	71	361.8	59	32.7%	275
131	Свято-василівська	4.3	1343.0	122	1.1%	59	278.0	75	35.0%	292
132	Берестівська	4.8	1068.3	187	7.6%	120	641.9	30	25.9%	215
133	Великогаївська	11.4	1 335.6	123	10.2%	144	79.2	190	16.9%	98
134	Доброславська*	14.1	1096.2	180	-0.9%	42	161.8	126	25.1%	208
135	Новолатівська	2.8	2 028.4	31	7.4%	118	13.6	316	16.6%	93
136	Ботіївська	2.2	1 520.4	86	3.9%	82	67.5	207	23.2%	185
137	Мостівська	3.7	1 415.9	99	2.4%	66	21.2	297	17.8%	108
138	Куцурубська	8.0	1 015.4	198	6.0%	107	156.5	130	19.4%	137

* IV показник був визначений шляхом складання витрат на утримання апарату управління всіх сільських та селищної рад, які будуть входити до Доброславської об'єднаної громади(хоча в селищних радах залишаться лише старости, штат об'єднаної територіальної громади буде розширений, тому в показник не вносились поправочні коефіцієнти).

Таблиця 3

Оцінка фінансової спроможності ОТГ за I півріччя 2017 року

Загальний рейтинг	Назва ОТГ	Чисельність населення на 01.01.2016 (тис. ос.)	Власні доходи на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (грн. на ос.)	Рейтинг	Рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/ реверсної дотації у доходах) (%)	Рейтинг	Капітальні видатки на 1-го мешканця (без субвенцій з держбюджету) (грн./ос.)	Рейтинг	Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів) (%)	Рейтинг
278	Дубрівська	4.1	737.7	272	23.5%	263	100.3	170	38.8%	316
279	Олександрівська	9.5	744.4	268	22.4%	257	6.4	330	22.0%	168
280	Грунська	5.8	846.5	239	19.0%	225	49.4	231	42.0%	330
281	Курісовська*	10.9	687.7	290	23.0%	260	142.0	142	42.6%	335
282	Грушівська	6.8	492.6	336	32.2%	303	80.6	189	24.8%	204
283	Нижанковицька	2.5	750.4	267	24.7%	272	34.4	265	27.4%	229
284	Золотниківська	8.1	569.5	322	26.3%	279	208.2	98	42.6%	335

*для визначення значень показників та включення Курісовської об'єднаної громади у рейтинг використовувались прогнози дані. IV показник був визначений шляхом складання витрат на утримання апарату управління всіх сільських та селищної рад, які будуть входити до Курісовської об'єднаної громади(хоча в селищних радах залишаться лише старости, штат об'єднаної територіальної громади буде розширений, тому в показник не вносились поправочні коефіцієнти).

Представлені дані у звіті свідчать про те, що ОТГ мають дуже великі витрати на утримання апаратів управління і більшість ОТГ є дотаційними. Стандартне відхилення, розраховане для показників чисельності населення ОТГ та власних доходів на 1-го мешканця за I півріччя 2017 року показує, що існують значні диспропорції у розподіленні значень цих показників. Для показника чисельності населення стандартне відхилення склало 6645 осіб при середньому значенні 8500 осіб та 864,3 грн. на ос. при середньому значенні 1223,3 грн. на особу для доходів бюджету на одного жителя.

Група фінансового моніторингу Центрального офісу реформ у свої доповіді стверджує, що існує закономірність між чисельністю населення та фінансовою спроможністю ОТГ і найнижчі показники фінансової спроможності характерні для більшості невеликих громад, за винятком тих, на території, яких розміщені бюджетоутворюючі підприємства та потужні підприємства реального сектору економіки. Але кореляційний аналіз показує, що це не так. Так, коефіцієнт кореляції який характеризує зв'язок між місцем ОТГ у рейтингу та чисельністю населення становить -0,24829179, що можна охарактеризувати як слабкий кореляційний зв'язок. Можна лише говорити про залежність витрат на апарат управління громади від чисельності населення, але такий зв'язок також є достатньо слабким. Коефіцієнт кореляції становить -0,415383967. Тобто аналіз статистичних даних показує, що фінансова спроможність ОТГ не залежить від чисельності населення, а ключовим показником в даний момент, який впливає на фінансову спроможність є наявність на території громади розвинених підприємств, які сплачують ПДФО.

Таблиця 4

Порівняння фінансової спроможності майбутніх ОТГ Лиманського району з фінансовими показниками 366 створених ОТГ

Місце у рейтингу	Назва ОТГ	Чисельність населення на 01.01.2016 (тис. ос.)	Власні доходи на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (грн. на ос.)	Рівень дотаційності Бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах) (%)	Капітальні видатки на 1-го мешканця за I півріччя 2017 (без субвенцій з держбюджету) (грн./ос.)	Питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів) (%)
	Середнє значення 366 ОТГ	8.5	1223.3	13.3%	206.6	25.6%
6	Визирська	11.5 (135.3%)	4261.5 (348.4%)	-28.3%	1072 (518.9%)	12.7%
134	Доброславська	14.1 (165.9%)	1096.2 (89.6%)	-0.9%	161.8 (78.3%)	25.1%
281	Курісовська	10.9 (128.2%)	687.7 (56.2%)	23.0%	142.0 (68.7%)	42.6%

У табл. 4 наведені середні значення показників 366 вже утворених ОТГ та 3 громад, які мають утворитись у Лиманському районі Одеської області. Як бачимо більшість громад задовольняє майже всі(крім витрат на апарат управління радою, які тим не менш мають тенденцію до зменшення) рекомендаційні критерії, які були наведені у доповіді, а саме:

- чисельність громади не повинна бути меншою, ніж 5-7 тис. осіб;
- питома вага базової дотації – не більше 30% від суми власних доходів;

- витрати на утримання управлінського апарату – не більше 20% від обсягу власних ресурсів громади.

Реформа децентралізації влади в Україні та процес добровільного об'єднання територіальних громад запустили процеси, які дозволили більш активним громадам забезпечити значне економічне зростання. Ті, хто об'єдналися першими – отримали значну державну підтримку переважно у вигляді субвенцій, які розподіляються пропорційно кількості населення та проектів місцевого розвитку, які фінансуються з Державного фонду регіонального розвитку.

Щодо Лиманського району Одеської області, то за оптимістичним сценарієм в ньому буде сформовано ще 5 об'єднаних територіальних громад до яких згодом приєднаються сільські ради, які зайняли вичікуючу позицію, але вже на гірших умовах, та як інфраструктурна субвенція при об'єднанні є одноразовою.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1) Методика формування спроможних територіальних громад, розроблена Кабміном, в умовах Одеської області не змогла допомогти у формуванні об'єднаних територіальних громад, адже не враховує значні диспропорції у розвитку сільських рад, відстань і стан дорожнього покриття між ними. Цей документ не містить методології оцінки фінансової та економічної спроможності громад, що планують об'єднатись, що є його суттєвим недоліком.

2) Доцільно встановити рамки мінімально допустимого населення та максимального значення ПДФО на 1 особу ОТГ на момент об'єднання. Це потрібно для того, щоб обмежити створення малих ОТГ з значними фінансовими показниками, які не беруть до свого скаду прилеглі громади лише через те, що їх бюджетні показники стануть меншими. Така ситуація призводить до збільшення диспропорцій у розвитку та зменшення інтенсивності міжмуниципального співробітництва.

3) Майбутня Визирська об'єднана територіальна громада за фінансовою спроможністю займає одне із лідируючих місць у рейтингах та буде спроможною. Доброславська та Курісовська ОТГ також будуть спроможними і знаходитимуться в середині та кінці рейтингу відповідно. За прогнозом, у результаті формування об'єднаних територіальних громад все ж таки зменшиться питома вага видатків на утримання апарату управління, що підвищить кінцевий рейтинг досліджуваних громад.

4) Для побудови рейтингу фінансової спроможності використовувались 4 показники: доходи бюджету на одну особу, рівень дотаційності, капітальні видатки на одну особу, питома вага видатків на апарат управління. Перші два показники доцільно замінити ПДФО на одну особу, адже на основі цього показника визначається обсяг базової/реверсної дотації, бюджет розвитку на одну особу може використовуватись замість капітальних видатків на одну особу. Також для того, щоб оцінити залежність від державного бюджету доцільно використати питому вагу трансфертів у місцевому бюджеті. Питома вага видатків на апарат управління є показником який досить слабо здатен оцінити фінансову спроможність ОТГ, адже громади самі вирішують який склад апарату сформувати понад мінімальну структуру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт ініціативи "Децентралізація влади" [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>

2. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за перше півріччя 2017 року, матеріали Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/Otsinka-fin-spromozhn-366-OTG-vlasni.pdf>

3. Офіційний сайт Державного реєстру виборців [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.drvt.gov.ua/portal!/cm_core.cm_index

4. Методика формування спроможних територіальних громад, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p>

5. Ткачук А.Ф. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад / Анатолій Ткачук, Ніна Наталенко. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 76 с.

6. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

7. Моніторинг фінансової спроможності 159 ОТГ за 2016 рік, матеріали Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/34-558e68e124412a8c2f271490d2e01bd2.pdf>
8. Оцінка фінансової спроможності 159 ОТГ за 2016 рік, матеріали Групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/44-887d48baa56567ea0e84b7036ff8af04.pdf>
9. Офіційний сайт Інституту громадянського суспільства [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/>
10. Фінансова децентралізація в Україні: перший етап успіхів, Кабінет Міністрів України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України [Електронний ресурс] Режим доступу: [http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_\(21.03.17\).pdf](http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_(21.03.17).pdf)

REFERENCES

1. Oficiiniy sait initsiatyvy "Decentralizaciia vlady" [Official website of the initiative «Decentralization of power». *decentralization.gov.ua* Retrieved from: <http://decentralization.gov.ua> [in Ukrainian]
2. Ocinka finansovoi spromozhnosti 366 OTGh za pershe pivrichchia 2017 roku [Assessment of the financial capacity of 366 OTG for the first half of 2017], materialy Ghrupy finansovogho monitorynghu Centralnogho ofisu reform pry Minreghioni *www.minregion.gov.ua* Retrieved from <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/Otsinka-fin-spromozhn-366-OTG-vlasni.pdf> [in Ukrainian]
3. Oficiiniy sa`t Derzhavnogho reiestru vyborciv [Official website of the state register of voters] *www.drv.gov.ua* Retrieved from https://www.drv.gov.ua/portal!/cm_core.cm_index [in Ukrainian]
4. Metodyka formuvannia spromozhnykh terytorial`nykh ghromad, zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 kvitnia 2015 r. № 214 [Methodology for the formation of capable territorial communities approved by the decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 8, 2015, No. 214] [in Ukrainian] zakon0.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-n Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-n>
5. Tkachuk, A. Natalenko N. (2016) Pro biudzhety i ne tilky. Specialno dlia ob`yednanykh terytorialnykh ghromad/ [About the budget and not only. Special for united territorial communities] К. : ІКС «Leghnyi status». 76 . [in Ukrainian]
6. Biudzhetniy kodeks Ukrainy [Budget Codex of Ukraine] vid 8 lypnia 2010 r. # 2456-VI (iz zminamy) [zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17) Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian]
7. Monitoryngh finansovoi spromozhnosti 159 OTGh za 2016 rik, [Monitoring of the financial capacity of 159 UTC for 2016] materialy Ghrupy finansovogho monitorynghu Centralnogho ofisu reform pry Minreghioni *decentralization.gov.ua* Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/34-558e68e124412a8c2f271490d2e01bd2.pdf> [in Ukrainian]
8. Ocinka finansovoi spromozhnosti 159 OTGh za 2016 rik, [Assessment of the financial capacity of 159 UTC for 2016] materialy Ghrupy finansovogho monitorynghu Centralnogho ofisu reform pry Minreghioni *decentralization.gov.ua* Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/pics/upload/44-887d48baa56567ea0e84b7036ff8af04.pdf> [in Ukrainian]
9. Oficiiniy sait Instytutu ghromadianskogho suspil`stva [Official site of the Institute of Civil Society] *www.csi.org.ua*. Retrieved from: <http://www.csi.org.ua> [in Ukrainian]
10. Finansova decentralizaciia v Ukraini: pershyi etap uspikhyv, [Financial decentralization in Ukraine: the first stage of success] Kabinet Ministriv Ukrainy, Ministerstvo reghional`nogho rozvytku, budivnyctva ta ZhKGh Ukrainy *old.decentralization.gov.ua* Retrieved from [http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_\(21.03.17\).pdf](http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_(21.03.17).pdf) [in Ukrainian]